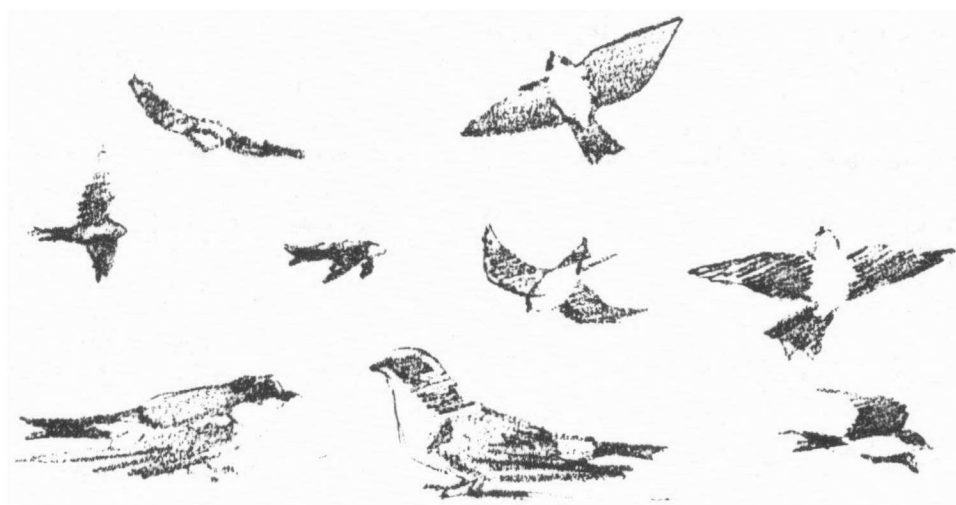

Huiszwaluwnestentelling in de jaren 1989, 1990 en 1991 in de provincie Groningen

Andries Berghuis

Inleiding

De verontrustende populatiedaling van de Huiszwaluw die zich vanaf de eind jaren zeventig openbaarde en tot heden aanhoudt, was voor het SOVON aanleiding om op landelijk niveau een inventarisatie uit te voeren. In samenwerking met het RIN vond de start van deze inventarisatie plaats in 1989 en heeft nu drie achtereenvolgende jaren plaatsgevonden. Van de jaren 1989 en 1990 is een verslag met de voorlopige resultaten verschenen. Ook in de provincie Groningen is en wordt naar de Huiszwaluw gekeken. Echter, bij de regionale SOVON-district Groningen was niet bekend welke tellers in welk gebied actief waren. Om deze reden blijkt dan ook dat er geen goed beeld is omtrent de stand

van zaken rondom de Huiszwaluw in de provincie Groningen. Aspecten als, hoe groot is de populatie, waar broeden ze en hoe groot zijn de kolonies, zijn niet bekend op provinciaal niveau. Een nevenaspect bleek dat er meerdere tellers in hetzelfde gebied actief waren.

Voor SOVON/Groningen was dit aanleiding om de inventarisatie van 1991 en volgende jaren te coördineren. Hiertoe werden diverse vogelaars aangeschreven met het verzoek om op de volgende vragen te reageren:

- Ben jij dit jaar, broedseizoen 1991, van plan Huiszwaluwtellingen te doen en zo ja waar? Opgave door middel van steden, dorpen, kwartblokken e.d. is mogelijk.
- Weet jij nog mensen die tellingen

doen aan de Huiszwaluw?

- Mocht je nog niet meedoen aan het tellen van Huiszwaluwen en wel belangstelling hebben voor deze telling neem dan tevens contact op met de SOVON-Werkgroep Groningen.
- Wil je tevens je gegevens, of een kopie ervan opsturen naar de SOVON-Werkgroep Groningen?

De reacties hebben geleid tot een groepje Huiszwaluwtellers. Zo kon er een start worden gemaakt met het samenstellen van een meer gedetailleerd beeld van de Huiszwaluw in de provincie Groningen.

Alvorens de resultaten van 1991 te presenteren wordt eerst het verslag '89/'90 aangehaald met enkele relevante gegevens eruit en in het bijzonder voor de provincie Groningen.

Inventarisaties in 1989 en 1990

In 1989 zijn in Nederland 1 404 kwartblokken (2,5 * 2,5 km) geïnventariseerd, hetgeen 27 549 broedparen opleverde. In 1990 zijn dit 1 095 kwartblokken met 25 068 broedparen. Deze beide jaren gesommeerd geeft dan 1 987 kwartblokken met 41 940 broedparen.

Uit de gegevens kwam naar voren dat weinig kwartblokken volledig werden onderzocht. Dit bleek uit de dubbeltellingen, voor zover van dubbeltellingen sprake was, aangezien de tellingen door verschillende waarnemers onafhankelijk van elkaar in hetzelfde gebied nooit gelijk waren. De ene teller ontdekt bepaalde nesten wel die de andere teller mist en omgekeerd.

Zo werden op een viertal plaatsen, Groningen, Pijnacker, Alphen (N.B.) en Lauwersoog door de ene groep tellers 258 broedparen geteld en door de ander 176. Het 'werkelijke' aantal broedparen bleek 395 te zijn, dus voor het hoogst gevonden aantal een ondertelling van bijna 35 % en voor het laagste aantal een ondertelling van ruim 55 %.

Voor een schatting van de broedpopulatie in Nederland is uitgegaan van een minimale ondertelling van 25 %. Tevens is voor deze schatting bepaald

het aantal effectieve kwartblokken, dat wil zeggen het aantal kwartblokken waarin de Huiszwaluw als broedvogel kan voorkomen. Voor Nederland is deze bepaald op 5 723. Op grond van deze gegevens en de aannames komt men dan op een populatie van 150 996 broedparen voor de jaren 1989 en 1990 in Nederland.

Tevens zijn schattingen gedaan met behulp van vaststelling van een gemiddeld aantal broedparen per kwartblok. Dit leverde een populatie op van 140 215-163 825 broedparen met 25 % ondertelling en 112 170-131 060 broedparen uitgaande van nergens een ondertelling.

Een derde schatting is gemaakt op grond van het gemiddelde aantal broedparen per km². De gemiddelde dichtheid van het aantal broedparen voor de diverse delen van Nederland varieert namelijk sterk. Voor geheel Nederland komt via deze berekening het aantal broedparen uit op circa 131 000 en inclusief een onderschatting van 25 % op 163 700 broedparen. Via deze laatste schatting is voor de provincie Groningen een gemiddeld aantal broedparen vastgesteld van 5 985 over de jaren 1989 en 1990.

Analyse van de gegevens over de jaren 1989 en 1990 voor de provincie Groningen

Bij de verwerking van de gegevens over de jaren 1989 en 1990 zijn de volgende gegevens per atlasblok onderscheiden.

- 1 Alleen een of meer kwartblokken onderzocht in 1989.
- 2 Alleen een of meer kwartblokken onderzocht in 1990.
- 3 In 1989 en 1990 onderzocht, maar niet dezelfde kwartblokken.
- 4 In 1989 en 1990 dezelfde kwartblokken onderzocht.

Uit het verslag van de voorlopige resultaten '89/'90 blijkt dan voor de provincie Groningen het volgende:

- Sub 1. 30 atlasblokken
- Sub 2. 5 atlasblokken
- Sub 3. 2 atlasblokken
- Sub 4. 12 atlasblokken.

Hetgeen resulteert in 49 onderzochte atlasblokken.

Dit betekent dat in 1989 $30 + 12 = 42$ atlasblokken geheel of gedeeltelijk zijn onderzocht en in 1990 $5 + 12 = 17$ atlasblokken, een achteruitgang van zo'n 60 %. Hierbij zijn de 2 blokken van sub 3 niet meegerekend. Geconcludeerd kan worden dat in Groningen niet op grote schaal Huiszwaluwen worden geteld c.q. de resultaten niet worden doorgegeven aan het RIN/SOVON.

Een tweede aspect is dat voor Groningen geen indexgetal kon worden geproduceerd vanwege de sterke achteruitgang in het getelde aantal atlasblokken in 1990. In het verslag van de voorlopige resultaten is dan ook in het kaartje met de indexgetallen over heel Nederland in de provincie Groningen een vraagteken weergegeven.

Huiszwaluwpopulatie in de provincie Groningen over de jaren 1989 en 1990

In het verslag over '89/'90 zijn tabellen weergegeven waarin opgegeven de dichtheden in de kwartblokken van 50-100 broedparen en een tabel met meer dan 100 broedparen per kwartblok.

Voor de provincie Groningen zijn de volgende kwartblokken, met aantallen in de tabel van 50-100 broedparen per kwartblok, te vinden:

Kwartblok	Plaats	Aantal broedparen
07-18-3	Delfzijl	59
07-27-2	Appingedam	82
07-38-4	Wagenborgen	60
07-43-4	Groningen	76
07-51-2	Lettelbert	56
08-22-3	Termonden	55
08-31-3	Nieuwolda	73
13-21-2	Oude Pekela	50

Tevens komen in Groningen geen kwartblokken voor met dichtheden meer dan 100 broedparen.

Zoals reeds vermeld is voor Groningen de populatie geschat op 5 985 broedparen over de jaren 1989 en 1990 op basis van de dichtheden per vierkante kilometer.

Huiszwaluwnesteninventarisatie in de provincie Groningen over het jaar 1991

Populatieschatting

Het aanschrijven van diverse mensen met het vermelde vragenlijstje heeft geresulteerd in onderstaande gegevens.

In 1991 werden gegevens verkregen van het aanwezig zijn van de Huiszwaluw in 67 kwartblokken. In deze 67 kwartblokken zijn in totaal 1 140 broedparen vastgesteld.

Het aantal effectieve kwartblokken, dat wil zeggen het aantal kwartblokken dat geschikt is voor de Huiszwaluw om te broeden is 390.

Een voorzichtige extrapolatie levert dan 6 636 broedparen op. Dit getal kan enerzijds een overschatting zijn, anderzijds kan het ook een onderschatting zijn.

Voor een onder- of overschatting van de 6 636 broedparen zijn twee aspecten aan te voeren:

- 1 Het wel of niet volledig onderzoeken van de kwartblokken.
- 2 Het feit dat er kwartblokken zijn waar de Huiszwaluw niet is vastgesteld.

- 1 Het volledig of niet volledig onderzochte kwartblok.

Niet alle kwartblokken zijn volledig onderzocht op de aanwezigheid van de Huiszwaluw. Volledig onderzocht zijn 38 kwartblokken; de rest, 29 kwartblokken, is niet volledig onderzocht tot slechts één lokatie in het betreffende kwartblok. Voor een overzicht van deze kwartblokken zie figuur 1.

In de 38 volledig onderzochte kwartblokken zijn in totaal 701 broedparen vastgesteld. Een extrapolatie levert dan 7 194 broedparen op.

In de 29 niet volledig onderzochte kwartblokken zijn in totaal 439 broedparen vastgesteld. Een extrapolatie in deze situatie levert 5 904 broedparen op.

- 2 Kwartblokken waar de Huiszwaluw niet is vastgesteld.
Tijdens de inventarisatie is gebleken dat er kwartblokken volledig zijn

onderzocht waarbij de Huiszwaluw niet is aangetroffen. In totaal betreft het 29 kwartblokken. Hiermee komt het aantal effectieve kwartblokken te liggen op 361 kwartblokken. Een extrapolatie via deze kwartblokken leveren de volgende aantallen broedparen op:

Totaal aantal blokken: 6 142
 Volledig onderzochte blokken: 6 660
 Niet volledig onderz. blokken: 5 464

Voor een totaaloverzicht van de aantallen broedparen zie tabel 1.

Indien tabel 1 nader wordt bekeken kan de broedpopulatie van de provincie Groningen worden gesteld op minimaal 5 464 broedparen en maximaal op 7 194 broedparen oftewel: 6 329 ± 865 broedparen.

Zie grafiek 1 voor een overzicht van de spreiding van de dichtheden van de broedparen over de kwartblokken.

	Aantal kwartblokken	Aantal broedparen	Aantal geëxtrapoleerd bij aantal effectieve 390
Geheel onderzocht	38	701	7 194
Gedeeltelijk onderzocht	29	439	5 904
Totaal onderzocht (geg. + ged.)	67	1 140	6 636

Tabel 1
 Aantallen broedparen

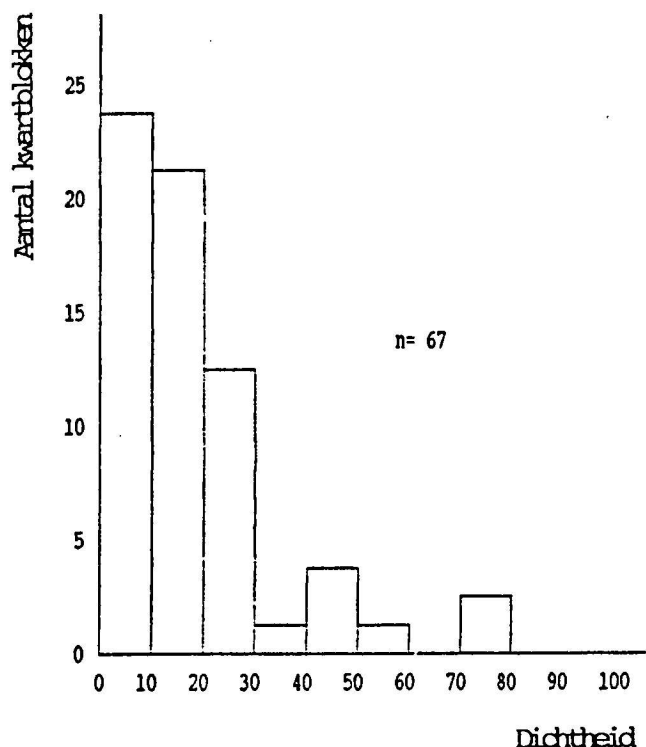
Dichtheden per kwartblok

Voor wat betreft de dichtheden is gelijk het voorlopige verslag '89/'90 ook gekeken naar kwartblokken met 54-100 broedparen en met meer dan 100 broedparen.

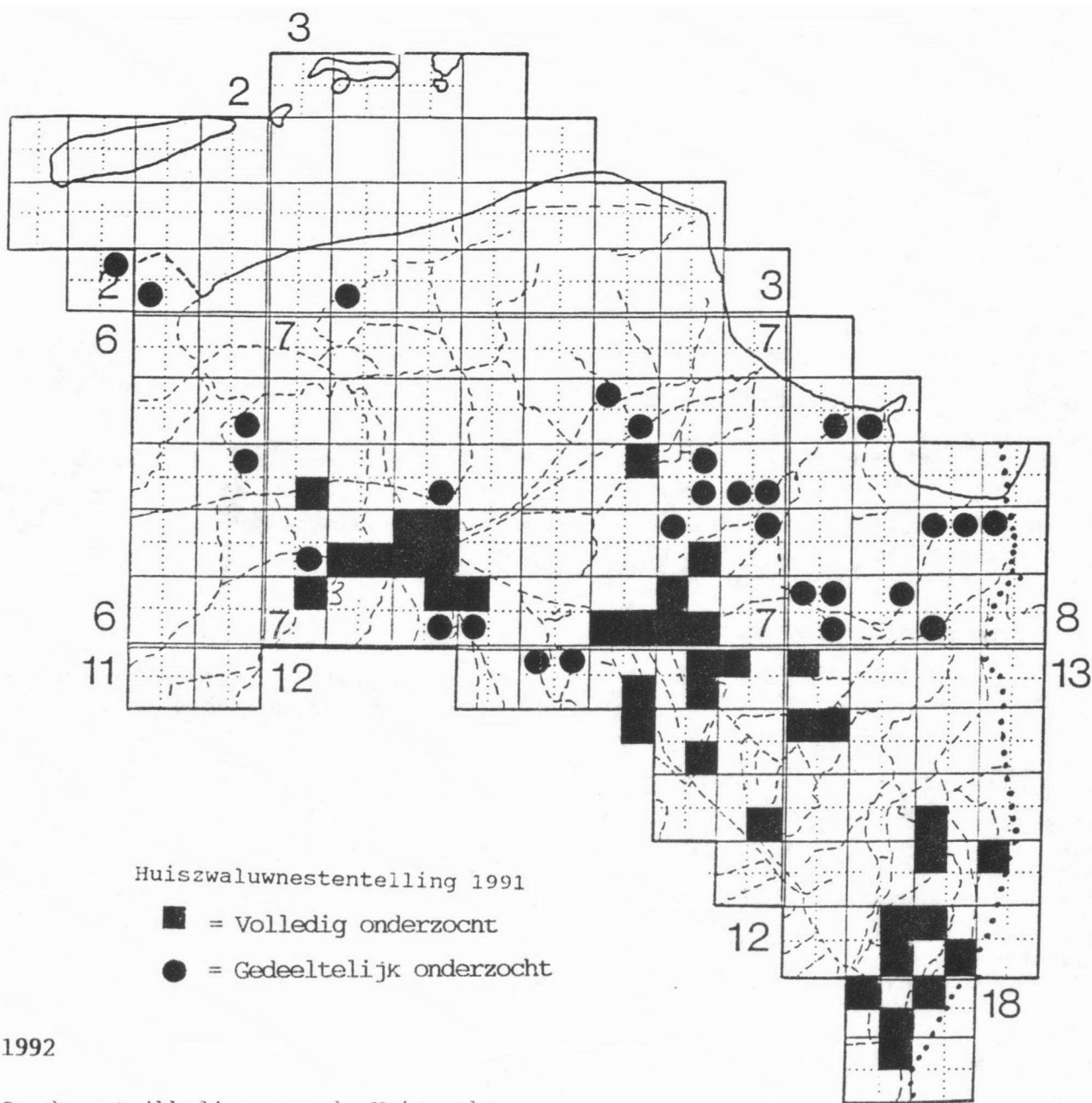
Voor de volgende kwartblokken is 50-100 broedparen te vermelden.

Kwartblok	Aantal broedparen
07-31-4	54
08-44-1	73
08-52-2	50
13-43-1	71

Ook in 1991 zijn geen kwartblokken vastgesteld met meer dan 100 broedparen.

Grafiek 1
 Spreiding van de dichtheden over de kwartblokken

1992

Om de ontwikkeling van de Huiszwaluw te blijven volgen hoopt de SOVON-Werkgroep Groningen, dat de medewerkers hun inventarisaties in 1992 zullen continueren. Misschien dat er Grauwe Gors-lezers zijn wier belangstelling is gewekt na het lezen van dit verhaal. Neem dan contact op met de SOVON-Werkgroep Groningen. Tevens is het mogelijk dat er Huiszwaluw-tellers zijn die niet op de lijst voorkomen. Ook daar ontvangt de SOVON-Werkgroep Groningen graag bericht van. Dit om het beeld van de Huiszwaluw in onze provincie zo compleet mogelijk te maken. Men zou ook kunnen denken aan het verzamelen van gegevens met betrekking tot maatregelen tot behoud van Huiszwaluwnesten en het resultaat daarvan en het inventariseren van de bezetting van kunst-nesten.

Lijst van medewerkers

Om dit verhaal te kunnen schrijven hebben de volgende mensen hun geïnventariseerde gegevens beschikbaar gesteld:

Bertus Arend, de heer G.E. Bos, Bert de Bruin, Sybrand de Bruin, Jan Bucking, Henk Burgler, Andries Berghuis, Martin Cuperus, Jan Glas, Jan van 't Hoff, Johan Koekkoek, Carel Leenhuis, Jaap Luring, Leon Luyten, Charles v.d. Meer, Antoon Philippi, Rika Post, Jelle Postma, Lex Tervelde, Joop Tienens, Jan Venema, Alex Vissering, Nico de Vries, René van der Wal. Eenje van Wijngaarden, Klaas Wildeman, Wim Woudman.